

بررسی جریان محتوایی مقالات نشریه دانش حسابداری

اکرم رضانی

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. (نویسنده مسئول).

akramramezani79@gmail.com

سیدعباس برهانی

استادیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.

s.borhani1352@gmail.com

چکیده

هدف از این مطالعه شناخت ویژگی‌های محتوایی مقالات موجود در مجله «دانش حسابداری» وابسته به دانشگاه شهید باهنر کرمان است. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کیفی و توصیفی بوده و با استفاده از داده‌های موجود در «مجله دانش حسابداری» انجام شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل محتوا به عنوان روش اصلی پژوهش استفاده شده است. جامعه مورد بررسی در این پژوهش، کلیه مقالات منتشر شده در مجله دانش حسابداری از سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۴۰۱ می‌باشد که جمعاً شامل ۳۸۵ عنوان مقاله می‌شود. در پژوهش حاضر با مراجعه به تک‌تک شماره‌ها و محتویات مقالات، اطلاعات لازم مانند نوع مقاله، جنسیت نویسندگان، وابستگی سازمانی، گرایش موضوعی و... جمع‌آوری و به کمک نرم‌افزار اکسل تحلیل گردید. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ۹۷۲ نفر در نوشتن مقالات نقش داشته‌اند که ۸۰ درصد آنان مرد و ۲۰ درصد زن بوده‌اند. بررسی میزان مشارکت علمی نویسندگان در نگارش مقالات نشان می‌دهد که مقالات دو نویسنده‌ای با سهم حدود ۵۰ درصد در تولید مقالات بیشترین نقش را از لحاظ تعداد نویسندگان ایفا می‌کنند. پس از آن مقالات سه نویسنده‌ای حضور دارند (حدود ۳۹ درصد) و مقالات تک نویسنده‌ای کمترین فراوانی (حدود ۳ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند. ۳۰ درصد از نویسندگان مقالات استادیار، ۲۰ درصد دانشیار، ۱۸ درصد کارشناس ارشد و مابقی سطوح علمی، جایگاه پایین‌تری را کسب کرده‌اند. در بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان، دانشگاه الزهرا فعال‌ترین دانشگاه و دانشگاه‌های شیراز و تهران در رتبه‌های بعدی خلق آثار قرار دارند. از نظر موضوعی ۵۶ درصد مقالات در حوزه حسابداری مالی، ۱۷ درصد حسابداری، ۱۰ درصد حسابداری مدیریت، ۸ درصد حاکمیت شرکتی، ۶ درصد مالیات و ۳ درصد در سایر حوزه‌ها بوده است. نقش مردان نسبت به زنان در تولید مقالات این نشریه بیش از سه برابر است. ۹۷ درصد آثار حاصل کار گروهی و ۳ درصد حاصل کار انفرادی است. استادیاران در جایگاه نخست تولید مقاله و پس از آن دانشیاران قرار دارند، این نتیجه احتمالاً به دلیل مسائل مربوط به ترفیع پایه اساتید به‌خصوص استادیاران و دانشیاران است. نتایج کسب‌شده حاکی از آن است که اکثریت نویسندگان مقالات این نشریه، وابسته به مراکز علمی معتبر کشور می‌باشند و نیز این نتایج نشان از پایداری نشریه به حوزه‌های تخصصی تعریف شده خود دارد، به‌طوری‌که تمامی مقالات چاپ‌شده از لحاظ موضوعی در حوزه‌های تعریف‌شده برای نشریه قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، دانش حسابداری، مقالات حسابداری، مجله علمی.

مقدمه

امروزه اطلاعات و دانش از ابزارهای قدرت و توسعه‌یافتگی به شمار می‌آیند. از همین رو مفاهیمی چون امنیت، قدرت، توسعه‌یافتگی و نظایر آن به میزان قابل ملاحظه‌ای با توجه به میزان دانش تولید شده در یک جامعه تعریف می‌شوند. تولید دانش و اطلاعات نیز در انتشارات علمی یک جامعه منسجم می‌گردد. انتشارات علمی، به عنوان آینه تمام‌نمای سطح دانش و اطلاعات تخصصی و فنی عمل می‌کنند و در نظام پیچیده تبادلات علمی و فنی و تقسیم دانش تولیدشده بین جوامع مختلف، نقش زیربنایی دارند (صالحی و رحیمی، ۱۳۸۵).

نشریات از اصلی‌ترین قالب‌های انتقال دانش در سطح علمی تحقیق به حساب می‌آیند و در مجامع بین‌المللی کانون توجه را از آن خود کرده‌اند؛ به طوری که اختراعات، اکتشافات و یافته‌های نوین را می‌توان در چارچوب همین محمل‌های خاص اطلاعاتی، که تا حد امکان تخصصی شده‌اند پیدا کرد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۴). مقالات مندرج در نشریات علمی به دلیل تازگی، کوتاه بودن، سرعت انتقال، ارزاتر بودن، تحلیل‌های دقیق، توزیع سریع و معرفی آخرین پژوهش‌ها، برای پژوهشگران اهمیت بسزایی دارند. مهم‌تر از همه اینکه، به دلیل فرآیند داوری و صیقل خوردن در اثر مطالعه نفاذانه داوران و توصیه‌های ایشان برای رفع نواقص و تکمیل موارد، هویت ویژه‌ای به خود می‌گیرند (بمانیان و همکاران، ۱۳۹۲). از این رو مجلات علمی، در مقایسه با سایر مدارک و منابع انتشاراتی به دلیل نقش مؤثری که در انتقال اطلاعات دارند از ارزش و اعتبار علمی بیشتری نسبت به سایر مدارک و منابع انتشاراتی برخوردار هستند (نوبخت و نوبخت، ۱۴۰۰).

بنابراین با توجه به این مهم، کیفیت و کمیت مجلات علمی می‌تواند به عنوان شاخصی برای سنجش میزان فعالیت‌های علمی در هر جامعه‌ای مورد استفاده قرار گیرد. لذا لازم است مورد ارزیابی دقیق علمی قرار گیرند. یکی از راه‌های بررسی و ارزیابی نشریه‌های مذکور، تحلیل محتوا و دسته‌بندی موضوعی مقالات و شناخت نوع مطالب منتشرشده در آنهاست. بدین ترتیب، ضمن شناسایی مسائل آن حوزه در یک دوره زمانی، زمینه برای هدفمند کردن حرکت‌های علمی و تعیین اولویت‌های پژوهشی فراهم می‌گردد و به شناسایی ضعف‌ها و کمبودهای موجود در تولید اطلاعات علمی منجر می‌گردد (نوبخت و نوبخت، ۱۴۰۰).

تحلیل محتوا از روش‌های عمده مشاهده اسنادی است که به وسیله آن می‌توان متون، اسناد و مدارک و در واقع هر نوع سند ثبت و مطالب ضبط شده‌ای را خواه مربوط به گذشته و خواه مربوط به زمان حال، مورد ارزیابی و تحلیلی منظم، دقیق و از همه مهم‌تر با درجات بالایی از پایداری قرار داد (قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵). تحلیل محتوا به دلیل دارا بودن ویژگی‌ها و مزایایی همچون انعطاف‌پذیری و انطباق‌پذیری در برابر فرایندهای کمی و کیفی، قابلیت کشف نشانه‌ها و ارزش‌های تاریخی-فرهنگی از بطن و متن نگاشته‌های پیشین و قابلیت تجزیه و تحلیل ضمنی کنش‌ها و واکنش‌ها، در حوزه‌های گوناگون کاربرد داشته و در راستای یافتن چگونگی پیوند میان ایده‌ها، زبان و محتوای آن‌ها، شناسایی و تعیین اهداف و مقاصد عینی و ضمنی، گرایش‌های فردی، گروهی و سازمانی قابلیت به‌کارگیری و ایفای نقش دارد (اسدی و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین تحقیق پیش رو به دنبال آن است تا با تحلیل محتوای مقالات مجله دانش حسابداری نشان دهد که وضعیت مقالات منتشرشده در این نشریه از نظر موضوعی، رتبه علمی نویسندگان، جنسیت و وابستگی سازمانی نویسندگان و... چگونه است.

به‌طور کلی هدف اصلی پژوهش حاضر، شناخت ویژگی‌های محتوایی مقاله‌های نشریه «دانش حسابداری» است که از موارد زیر می‌توان به عنوان اهداف فرعی این پژوهش یاد کرد:

۱. تعیین تعداد کل مقالات منتشر شده.
۲. بررسی جنسیت، سطح علمی و وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات.

۳. تعیین گرایش موضوعی مقالات.
 ۴. تعیین میزان مشارکت علمی میان نویسندگان مقالات.
 ۵. تعیین روش‌های تحقیق به کار رفته در مقالات.
برای دستیابی به اهداف فوق پرسش‌های زیر طرح می‌شود:
 ۱. میزان مقالات منتشرشده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه بوده است؟
 ۲. توزیع فراوانی مقالات براساس جنسیت نگارندگان مقالات به چه صورت است؟
 ۳. توزیع فراوانی سطوح علمی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟
 ۴. توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟
 ۵. طبقه‌بندی موضوعی مقالات به چه شکل است؟
 ۶. میزان مشارکت علمی میان نویسندگان به چه صورت است؟
 ۷. روش تحقیق‌های به کاررفته در مقالات چه هستند؟
- لازم به ذکر است که مجله دانش حسابداری در راستای همکاری‌های علمی میان دانشگاه‌ها و انجمن‌های علمی تخصصی ملی و بین‌المللی و با هدف رشد و توسعه پژوهش‌های علمی در کشور، به صاحب امتیازی دانشگاه شهید باهنر کرمان و با همکاری انجمن حسابداری ایران از سال ۱۳۸۹ منتشر می‌شود. با گذشت ۱۳ سال از فعالیت این نشریه، ارزیابی فعالیت‌های انجام شده آن ضروری است. تحلیل محتوای این نشریه می‌تواند تصویری عینی از شرایط موجود آن را ارائه دهد. همچنین بیانگر گرایش‌های موضوعی و کاستی‌های احتمالی موجود در مقالات این نشریه است. این پژوهش می‌تواند، گرایش‌ها، اولویت‌ها و نیازهای پژوهشی آتی نشریه را مشخص کرده و منجر به برنامه‌ریزی بهینه در راستای کاهش نقاط ضعف و افزایش و تحکیم نقاط قوت و متعاقبا پیشرفت و بهبود کیفی این نشریه شود.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مجله‌های علمی از منابع تولید علم و برقراری ارتباط میان پژوهشگران به شمار می‌روند. این نوع نشریه‌ها، مطالب بدیع یک دانش را منتقل و با روشی خاص، آن را بیان می‌کنند. یک مجله علمی واجد ویژگی‌هایی است که آن را از سایر منابع علمی مجزا می‌کند؛ انتشار آخرین دستاوردهای علمی تحت عنوان مقاله‌های علمی، سرعت انتشار بیشتر نسبت به کتب پایه، نظریه‌سازی و مخاطب محدود ولی خاص، از ویژگی‌های بارز این نوع نشریه‌ها و نشان‌دهنده جایگاه خاص آن‌ها در معرفی میزان رشد یک دانش خاص است (خادمی گراشی و همکاران، ۱۳۹۲).

با توجه به اهمیت بسیاری که دارند، بررسی و ارزیابی نشریات علمی براساس ملاک‌ها، معیارها و استانداردهای علمی یکی از فرایندهای رایجی است که از سوی پژوهشگران برای انواع مجلات در سراسر دنیا نوشته می‌شود (نوبخت و نوبخت، ۱۴۰۰).

یکی از روش‌های ارزیابی، تحلیل محتوای مقالات نشریه است. روش تحلیل محتوا که از پرکاربردترین و مهم‌ترین روش‌های پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی است، برای مطالعه محتوای مطالب روش‌شناسی استاندارد به شمار می‌رود. با استفاده از این رویکرد می‌توان روش‌ها، محتواها و یافته‌های پژوهشی را به گونه‌ای عینی و منظم استخراج کرد. همچنین می‌توان حجم شایان توجهی از اطلاعات درون متن را کاهش داد و ساختارها و ویژگی‌های متن را به گونه‌ای نظام‌یافته مشخص کرد (ساعی و همکاران، ۱۳۹۴). تحلیل محتوا درصدد عینیت بخشیدن، کمی کردن و سنجش‌پذیری پیام‌ها از طریق نمادهای مشخص است. از این روش غالبا در شناسایی، تحلیل و ضبط محتوای منابع چاپی و غیر چاپی استفاده می‌شود. در این روش می‌توان مجموعه‌ای از اسناد یا متون را استخراج، شمارش و طبقه‌بندی

کرد (طهماسیان، ۱۳۸۶). تحلیل محتوا روش استاندارد است که برای مطالعه و شناسایی ویژگی‌های اطلاعات ثبت شده نظیر کتاب‌ها، مقاله‌ها، وبسایت‌ها و غیره به کار می‌رود و به مدیریت یک سازمان در شناسایی مشکلات و تصمیم‌گیری، طبقه‌بندی داده‌ها، سنجش علمی، فرصت‌ها و تهدیدها، بررسی و مطالعه رفتارهای سازمانی کمک می‌کند و پژوهشگر را قادر می‌سازد تا حجم زیادی از اطلاعات را به آسانی به صورت سازمان‌یافته درآورد و روش سودمندی است که برای بررسی روند موضوعی منابع به کار می‌رود (خانی‌مقدم و همکاران، ۱۳۹۰).

شیلدز (۱۹۹۷) طی تحقیقی با عنوان "تحقیقات حسابداری مدیریت در آمریکایی شمالی در دهه ۱۹۹۰"، مطالعات حسابداری مدیریت منتشر شده در ۶ نشریه برجسته را براساس عنوان، محیط، نظریه و روش تحقیق طبقه‌بندی کرد. طبق یافته‌های این پژوهش، اقتصاد، زیربنایی‌ترین پیش‌زمینه نظری در مطالعات حسابداری مدیریت بوده است. شایع‌ترین محیط پژوهش یک صنعت یا یک فعالیت واحد (اغلب کارخانه) است و بیشترین روش تحقیق مورد استفاده روش تحقیق تحلیلی است.

لیندکوئست و اسمیت (۲۰۰۹) تحلیل محتوایی از مقالات JMAR انجام دادند. طبق نتایج این پژوهش، کنترل به عنوان رایج‌ترین عنوان، نظریه‌های حسابداری به عنوان رایج‌ترین نظریه‌های استفاده شده، و روش تحقیق تحلیلی به عنوان رایج‌ترین روش تحقیق شناسایی شد.

تامپسون و مک‌کوی (۲۰۱۶) به تجزیه و تحلیل مقالات اخلاقی منتشر شده بین سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۰۰ در مجله حسابداری و بررسی‌های حسابداری پرداختند. از آنجا که بسیاری از رسوایی‌های مالی حسابداری که به تصویب قانون ساربینز-اکسلی منجر شد طی این دوره رخ داده است، دوره زمانی مذکور برای پژوهش آنان انتخاب شد. براساس پژوهش آنها تعداد مقالات مربوط به اخلاق طی زمانی ۲۰۱۵-۲۰۰۰ به طور قابل توجهی در مجلات علمی و تخصصی افزایش یافته است.

باریک و همکاران (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان "رتبه‌بندی مجله‌های حسابداری براساس محورهای موضوعی و روش‌شناسی" انجام دادند. آن‌ها فصلنامه‌های حسابداری را با دسته‌بندی محورهای موضوعی شامل مالی، حسابرسی، مدیریتی، مالیاتی و غیره و روش تحقیق‌هایی شامل تحلیلی، آرشویی، تجربی و غیره رتبه‌بندی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد بیشترین پذیرش و چاپ مقاله‌ها در برترین مجلات در حوزه مالی و از لحاظ روش تحقیق، آرشویی و نیز تحلیلی بوده است.

پیمنتل و بولیان (۲۰۲۰)، به بررسی ۶۴ مقاله و ۴۱ گزارش کلیدی به روز از مهمترین نهادهای تصمیم‌گیرنده حسابداری در مورد بلاکچین پرداختند. تجزیه و تحلیل آنان هفت حوزه اصلی در بین مجموعه داده پژوهش را نشان می‌دهد که شامل آینده فناوری بلاکچین، تاثیر آن بر عملکرد حسابداری، ملاحظات حسابرسی، گزارش مالی برای دارایی‌های رمزنگاری شده، مطالعات موردی، حاکمیت شرکتی و مالیات است. آنها ایجاد مشارکت بین متخصصان فناوری بلاکچین و دانشگاهیان و همچنین انجام تحقیقات کاربردی بیشتر در زمینه فناوری بلاکچین را توصیه می‌کنند.

گارائینا و همکاران (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان "بلاکچین در تحقیقات حسابداری: روندهای فعلی و موضوعات در حال ظهور"، با بررسی ۱۵۳ مقاله، روندهای تحقیقاتی فعلی و آینده در مورد بلاکچین برای حسابداری را در چهار حوزه شامل تغییر نقش حسابداران، چالش‌های جدید برای حسابرسان، فرصت‌ها و چالش‌های کاربرد فناوری بلاکچین و قانون‌گذاری جهت دارایی‌های رمزنگاری شده را تجزیه و تحلیل و نقد کردند. براساس یافته‌های پژوهش آنها، با توجه به ظهور نسبتاً نوآورانه بلاکچین در ادبیات پژوهشی این پدیده هنوز در جریان تحقیقات اصلی قرار نگرفته است و بیشتر مقالاتی که منتشر شده‌اند از نظر رویکرد هنجاری هستند و به کاربردهای آینده بلاکچین در حسابداری نگاه می‌کنند.

رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل محتوای نشریات دارای رتبه علمی - پژوهشی رشته حسابداری در ایران، ضمن تحلیل محتوای ۱۱۵۴ مقاله منتشر شده در نشریات علمی - پژوهشی حسابداری طی سالهای ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۰ دریافتند که پژوهش‌های حسابداری مالی با ۳۳۴ مقاله (۲۹ درصد) بیشترین درصد انتشار مقالات را از آن خود کرده است. موضوع مالی با ۲۴ درصد، حسابداری مدیریت با ۲۲ درصد، حسابرسی با ۱۴ درصد، مدیریت با ۶ درصد و حسابداری دولتی با ۵ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

گرامی‌راد و همکاران (۱۳۹۳) مقاله‌های مجلات علمی - پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ را تحلیل محتوا نمودند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که طی سالهای مورد بررسی، ۱۲۴۱ مقاله در مجلات مذکور به چاپ رسیده است که در سالهای اولیه رشد دو و سه برابری داشته و در سالهای بعدی روندی صعودی داشته است. ۲۸۷۱ نویسنده در تولید این مقالات رکت داشته‌اند که ۲۳۶۵ نفر از آنان را مردان و ۵۰۶ نفر آنها را زنان تشکیل داده‌اند. از نظر رتبه علمی، استادیاران ۳۱ درصد و دانشیاران ۱۲ درصد آثار را منتشر کرده و مربیان و استادان نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ۷ درصد مقالات تک نویسنده‌ای و ۹۳ درصد حاصل کار گروهی بودند. در بین دانشگاهها، دانشگاه آزاد اسلامی با ۵۷۱ مقاله در رتبه اول و دانشگاه تهران با ۱۷۵ مقاله در رتبه دوم قرار گرفت. از نظر گرایش موضوعی مقالات، بیش از نیمی از آثار منتشره (۵۳ درصد) در حوزه حسابداری مالی بوده و علوم مالی با ۲۷ درصد و حسابرسی با ۸ درصد در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفتند.

نمازی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی تعداد و تحلیل محتوای مقاله‌های منتشرشده اخلاق حسابداری و مشخص کردن اولویت پژوهشی زیرمجموعه‌های آن در ایران پرداختند. یافته‌ها نشان داد که تعداد مقاله‌های اخلاق حرفه‌ای حسابداری تا پایان شهریور ۱۳۹۴ برابر با ۱۱۰ (۲درصد مقالات نشریات حسابداری) مقاله است که رقم بسیار کوچکی است.

سلیمانی امیری و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به تحلیل محتوای نشریه علمی-پژوهشی «پژوهش‌های تجربی حسابداری» طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ پرداختند. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش تحلیل محتوا و جامعه آماری آن ۲۴۳ مقاله چاپ‌شده در ۲۶ شماره بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که ۶۰۷ نفر در نوشتن مقالات نقش داشته‌اند. ۷۴ درصد از نویسندگان را مردان و ۲۶ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. ۲۳۶ اثر حاصل کار گروهی و ۴ درصد حاصل کار انفرادی است. ۲۷ درصد از نویسندگان استادیار، ۱۵ درصد دانشیار، ۱۳ درصد دانشجوی دکتری، ۵ درصد استاد تمام می‌باشند و مابقی سطوح علمی پایین‌تری دارند. بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان نشان داد که ۱۶ درصد مقالات حاصل تلاش پژوهشگران دانشگاه الزهرا (س) است و دانشگاه‌های علامه طباطبایی، شیراز، تهران و مازندران به ترتیب در رده‌های بعدی خلق آثار قرار دارند. از نظر موضوعی ۵۸ درصد مقالات در حوزه حسابداری مالی، ۱۲ درصد حسابداری مدیریت، ۱۱ درصد حسابرسی، ۸ درصد حاکمیت شرکتی و ۲ درصد در حوزه مالیات بوده است.

غفوریان شاگردی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان "تحلیل محتوا مقالات حسابداری محیط‌زیست" انجام دادند. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش تحلیل محتوای کمی و روش تجزیه و تحلیل آماری و جامعه آماری آن ۶۰ مقاله چاپ‌شده حسابداری محیط زیست از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۹۹ بود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که ۱۲۴ نفر در نوشتن مقالات نقش داشته‌اند. بیشترین درصد فراوانی تولید مقالات در سال ۱۳۹۷ است. ۸۰ نفر (۶۵ درصد) از نویسندگان را مردان و ۴۴ نفر (۳۵ درصد) از نویسندگان را زنان تشکیل می‌دهند. استادان با ۱۶ درصد بیشترین مشارکت و مربیان با ۰/۸ درصد کمترین مشارکت را در بین افراد دارای رتبه دارند. ۷۷ درصد مقالات حاصل کار گروهی و ۲۳ درصد مقالات حاصل کار انفرادی است. دانشگاه آزاد با ۳۹/۵۲ درصد و پس از آن دانشگاه الزهرا با ۸/۰۷ درصد بیشترین درصد مشارکت در تولید مقالات را دارند. ۱ نفر از نویسندگان با ۴ مقاله و ۲ نفر از نویسندگان با هر کدام ۳ مقاله و ۵ نفر

از نویسندگان با هر کدام ۲ مقاله، جزء پرتولیدکننده‌ترین نویسندگان مقالات می‌باشند. مقوله موضوعی حسابداری محیط‌زیست با ۲۶/۶ درصد بیشترین درصد موضوعی مقالات می‌باشد. روش پژوهش مقالات به شکل پرسشنامه‌ای ۳۵ درصد و به شکل غیرپرسشنامه‌ای با ۶۵ درصد انجام شده است.

طرخورانی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی جریان محتوایی دوفصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری طی سالهای ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که ۳۸۴ نفر در نوشتن مقالات مجله مورد مطالعه نقش داشته‌اند که ۷۶ درصد آنان مرد و ۲۴ درصد زن بوده‌اند. ۹۷ درصد آثار حاصل کار گروهی و ۳ درصد حاصل کار انفرادی هستند. نویسندگان با رتبه علمی دانشیار (۲۸ درصد) بیشترین تعداد مقاله را تولید کرده‌اند. در بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات فعال‌ترین دانشگاه و دانشگاه‌های تهران و آزاد اسلامی واحد کرج به ترتیب در رتبه‌های بعدی خلق آثار قرار دارند. آقایان بنی‌مهد و رؤیایی پرکارترین نویسندگان مقالات در این نشریه بوده‌اند. از نظر موضوعی ۴۵ درصد مقالات در حوزه حسابداری رفتاری، ۲۹ درصد مباحث اخلاق در حسابداری و حسابرسی، ۲۱ درصد حسابداری توسعه پایدار و ۵ درصد در حوزه حسابداری و حسابرسی اسلامی بوده و پرتکرارترین واژگان عبارتند از «حسابداری»، «اجتماعی»، «اخلاقی»، «رفتار»، «حرفه»، «پاسخگویی» و «عملکرد».

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کیفی و توصیفی بوده و با استفاده از داده‌های موجود در «مجله دانش حسابداری» انجام شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل محتوا به عنوان روش اصلی پژوهش استفاده شده است. تحلیل محتوا یکی از انواع روش‌های تحقیق است که به منظور تجزیه و تحلیل نظام‌مند ارتباطات میان منابع موجود مورد استفاده قرار می‌گیرد. بسیاری از محققین، این روش را برای بررسی روند تولیدات علمی و شناسایی الگوهای توسعه در مفاهیم و موضوعات خاص به کار گرفته‌اند (لو و نپال، ۲۰۰۹). جامعه مورد بررسی در این پژوهش، کلیه مقالات منتشرشده در مجله دانش حسابداری از سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۴۰۱ می‌باشد که جمعا شامل ۳۸۵ عنوان مقاله می‌شود. در پژوهش حاضر با مراجعه به تک تک شماره‌ها و محتویات مقالات، اطلاعات لازم مانند نوع مقاله، جنسیت نویسندگان، وابستگی سازمانی، گرایش موضوعی و... جمع‌آوری و به کمک نرم‌افزار اکسل تحلیل گردید.

نتایج پژوهش

در این بخش سؤالات پژوهش براساس تجزیه و تحلیل داده‌ها پاسخ داده می‌شود:

۱. میزان مقالات منتشرشده در دوره زمانی مورد بررسی چگونه بوده است؟

جدول (۱): میزان مقالات منتشرشده

سال	تعداد شماره	تعداد مقالات	درصد
۱۳۸۹	۳	۲۱	۵/۵۴۵
۱۳۹۰	۴	۲۸	۷/۲۷۳
۱۳۹۱	۴	۳۲	۸/۳۱۲
۱۳۹۲	۴	۲۹	۷/۵۳۲
۱۳۹۳	۴	۲۹	۷/۵۳۲
۱۳۹۴	۴	۲۸	۷/۲۷۳
۱۳۹۵	۴	۲۹	۷/۵۳۲
۱۳۹۶	۴	۲۹	۷/۵۳۲

سال	تعداد شماره	تعداد مقالات	درصد
۱۳۹۷	۴	۲۹	۷/۵۳۲
۱۳۹۸	۴	۳۱	۸/۰۵۲
۱۳۹۹	۴	۳۲	۸/۳۱۲
۱۴۰۰	۴	۳۳	۸/۵۷۱
۱۴۰۱	۴	۳۵	۹/۰۹۱
جمع	۵۱	۳۸۵	۱۰۰

با بررسی ۵۱ شماره مجله دانش حسابداری طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱، مشخص شد که در طول این ۱۳ سال، ۳۸۵ مقاله (میانگین ۲۹/۶۱ مقاله در هر سال) منتشر شده است. همان‌گونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، بیشترین تعداد مقاله منتشرشده در سال ۱۴۰۱ بوده است. کمترین میزان انتشار برای سال ۱۳۸۹ می‌باشد که البته سال ۱۳۸۹ سال آغاز انتشار این نشریه می‌باشد و در این دوره برخلاف سایر دوره‌ها، ۳ شماره به چاپ رسیده است.

۲. توزیع فراوانی مقالات بر اساس جنسیت نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

جدول (۲): جنسیت نویسندگان

جنسیت	تعداد مقالات	درصد
زن	۱۹۹	۲۰/۴۷۳
مرد	۷۷۳	۷۹/۵۲۷
جمع	۹۷۲	۱۰۰

همانطور که داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، حدود ۸۰ درصد نویسندگان را مردان، و حدود ۲۰ درصد نویسندگان را زنان تشکیل می‌دهند.

۳. توزیع فراوانی سطوح علمی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

جدول (۳): سطح علمی نویسندگان

رتبه علمی	تعداد مقالات	درصد
استاد	۵۲	۵/۳۵۰
دانشیار	۱۹۳	۱۹/۸۵۶
استادیار	۲۹۰	۲۹/۸۳۵
مربی	۴۴	۴/۵۲۷
دکتری	۱۵	۱/۵۴۳
دانشجوی دکتری	۱۴۲	۱۴/۶۰۹
کارشناس ارشد	۱۷۳	۱۷/۷۹۸
دانشجوی کارشناسی ارشد و سایر	۶۳	۶/۴۸۱
جمع	۹۷۲	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، استادیاران با ۲۹۰ مقاله بیشترین سهم را در نگارش مقالات دارند و دانشیاران و کارشناسان ارشد در رده‌های بعدی قرار دارند.

۴. توزیع فراوانی وابستگی سازمانی نگارندگان مقالات به چه صورت است؟

جدول (۴): وابستگی سازمانی نویسندگان

وابستگی سازمانی	تعداد مقالات	درصد
دانشگاه الزهرا (س)	۳۵	۶/۳۴۱
دانشگاه تهران	۳۳	۵/۹۷۸

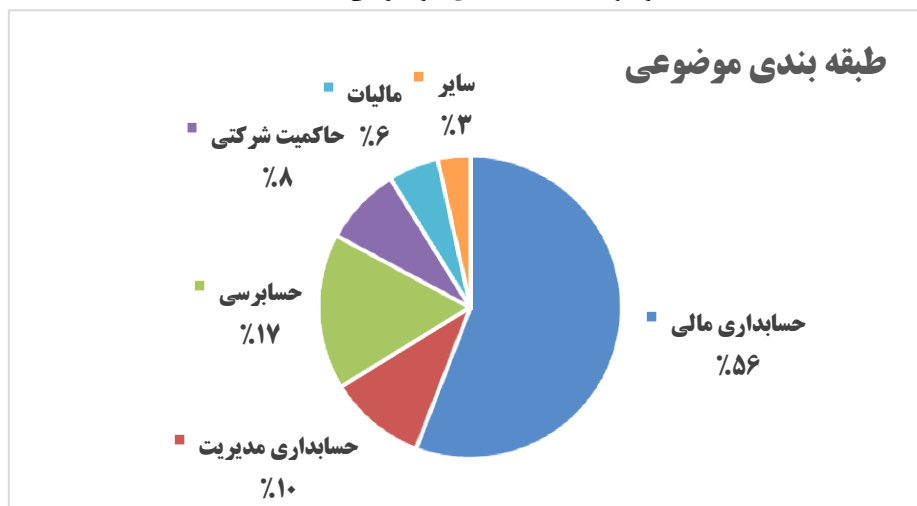
درصد	تعداد مقالات	وابستگی سازمانی
۵/۹۷۸	۳۳	دانشگاه شیراز
۵/۶۱۶	۳۱	دانشگاه اصفهان
۵/۰۷۲	۲۸	دانشگاه شهیدباهنر کرمان
۴/۷۱۰	۲۶	دانشگاه علامه طباطبایی
۳/۹۸۶	۲۲	دانشگاه فردوسی مشهد
۳/۶۲۳	۲۰	دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین
۳/۶۲۳	۲۰	دانشگاه شهیدبهشتی
۳/۶۲۳	۲۰	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

همانطور که در جدول شماره ۴ می‌بینید، دانشگاه الزهرا (س) با ۳۵ مقاله، رتبه نخست را در بین سایر دانشگاه‌ها به خود اختصاص داده است. پس از آن دانشگاه‌های تهران و شیراز با ۳۳ مقاله در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند.
۵. طبقه‌بندی موضوعی مقالات به چه شکل است؟

جدول (۵): توزیع فراوانی طبقه‌بندی موضوعی مقالات

درصد	تعداد مقالات	موضوع (حوزه)
۵۵/۸۴۴	۲۱۵	حسابداری مالی
۱۶/۶۲۳	۶۴	حسابرسی
۱۰/۳۹۰	۴۰	حسابداری مدیریت
۸/۳۱۲	۳۲	حاکمیت شرکتی
۵/۴۵۵	۲۱	مالیات
۳/۳۷۷	۱۳	سایر
۱۰۰	۳۸۵	جمع

نمودار (۱): طبقه‌بندی موضوعی مقالات

همانگونه که در نمودار شماره ۱ مشاهده می‌شود، پژوهش‌های حوزه حسابداری مالی بیشتر از سایر موضوعات مورد توجه نویسندگان مقالات بوده است (حدود ۵۶ درصد) و حسابرسی، حسابداری مدیریت، حاکمیت شرکتی و مالیات به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

۶. میزان مشارکت علمی میان نویسندگان به چه صورت است؟

جدول (۶): میزان مشارکت علمی میان نویسندگان

تعداد نویسندگان	تعداد مقالات	درصد
۱	۱۱	۲/۸۵۷
۲	۱۹۲	۴۹/۸۷۰
۳	۱۵۲	۳۹/۴۸۱
۴ و بیشتر	۳۰	۷/۷۹۲
جمع	۳۸۵	۱۰۰

یافته‌های جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که مقالات دهنده‌ای با حدود ۵۰ درصد میزان کل مقالات، بیشترین فراوانی را دارند. پس از آن مقالات سه نویسنده‌ای بیشترین سهم را دارند.
۷. روش تحقیق‌های به کار رفته در مقالات چه هستند؟

جدول (۷): روش تحقیق‌های به کار رفته در مقالات

روش تحقیق	تعداد مقالات	درصد
آرشیوی	۳۳۲	۸۶/۲۳۴
پیمایشی	۵۳	۱۳/۷۶۶
جمع	۳۸۵	۱۰۰

با توجه به یافته‌های نگاره شماره ۷، روش تحقیق‌هایی که با استفاده از داده‌های آرشیوی انجام پذیرفته‌اند حدود ۸۶ درصد، و روش تحقیق‌های پیمایشی حدود ۱۴ درصد از میزان کل مقالات را به خود اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

در این پژوهش تلاش شد جهت‌گیری‌های مجله «دانش حسابداری» از حیث تعداد مقالات چاپ شده، جنسیت نویسندگان، سطح علمی آنان، میزان مشارکت نویسندگان و گرایش‌های موضوعی مقاله‌های منتشر شده مشخص شود. تحلیل تعداد مقالات منتشر شده نشان می‌دهد که کمترین تعداد مقاله چاپ شده در هر شماره ۷ عنوان می‌باشد که این موضوع بیانگر این است نشریه مورد بررسی، مقررات وزارت علوم (حداقل ۶ مقاله در هر شماره) را رعایت نموده است. این نتیجه حاکی از آن است که وضعیت مجله دانش حسابداری از نظر تعداد مقالات منتشر شده در هر شماره مطلوب است. بررسی توزیع فراوانی جنسیت نگارندگان مقالات نشان می‌دهد که از مجموع ۹۷۲ نویسنده مقالات، حدود ۸۰ درصد (۷۷۳ مورد) را مردان و حدود ۲۰ درصد (۱۹۹ مورد) را زنان تشکیل می‌دهند. این ارقام گویای نقش بیش از سه برابری مردان نسبت به زنان در تولید مقالات این نشریه است. پایین بودن میزان مشارکت زنان فقط مختص این پژوهش نیست، بلکه نوبخت و نوبخت (۱۴۰۰) نیز میزان حضور زنان را در تولید مقاله‌های حسابداری در مقایسه با مردان ۱۹ درصد گزارش کرده‌اند که نتایج آن به نتایج تحقیق حاضر بسیار مشابه است. بررسی توزیع فراوانی رتبه علمی نویسندگان مقالات بیانگر آن است که استادیاران با سهم حدود ۳۰ درصدی در جایگاه نخست و پس از آن دانشیاران قرار دارند. این نتیجه احتمالاً به دلیل مسائل مربوط به ترفیع پایه اساتید به‌خصوص استادیاران و دانشیاران است و البته بخشی از اختلاف نقش‌آفرینی گروه‌های مورد بررسی در تولید مقالات، قابل انتساب به افزایش تخصص گروه‌های مذکور در رابطه با مهارت‌های مقاله‌نویسی و بررسی موضوعات تخصصی است. وابستگی سازمانی تولیدکنندگان مقالات چاپ شده نشان می‌دهد که دانشگاه الزهرا (س) بیشترین نقش را در نگارش مقالات ایفا نموده است. پس از آن دانشگاه‌های شیراز و تهران قرار دارند. به‌طور کلی نتایج به‌دست آمده از تحلیل بالا حاکی از آن است که اکثریت نویسندگان مقالات این نشریه، وابسته به مراکز علمی معتبر کشور می‌باشند.

تحلیل موضوعی مقالات منتشر شده در نشریه حکایت از آن دارد که حوزه حسابداری مالی به تنهایی حدود ۵۶ درصد از موضوعات مقالات را به خود اختصاص داده است. در رتبه‌های بعدی پژوهش‌های مرتبط با حسابرسی، حسابداری مدیریت، حاکمیت شرکتی و مالیات قرار دارند. این نتیجه نشان می‌دهد که پژوهش‌های حسابداری مالی پرتعدادترین حوزه پژوهشی در مجله دانش حسابداری دانشگاه شهیدباهنر کرمان است و این نتیجه با پژوهش رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۱)، گرامی‌راد و همکاران (۱۳۹۳)، نوبخت و نوبخت (۱۴۰۰) و به طور کلی به جریان پژوهشی حاکم در اکثر مجلات مشابهت دارد. همچنین، نتایج به‌دست آمده از این تحلیل‌ها، نشان از پایین‌دستی نشریه به حوزه‌های تخصصی تعریف شده خود دارد، به‌طوری‌که تمامی مقالات چاپ‌شده از لحاظ موضوعی در حوزه‌های تعریف‌شده برای نشریه قرار می‌گیرند.

بررسی میزان مشارکت علمی نویسندگان در نگارش مقالات نشان می‌دهد که مقالات دو نویسنده‌ای با سهم حدود ۵۰ درصد در تولید مقالات بیشترین نقش را از لحاظ تعداد نویسندگان ایفا می‌کنند. پس از آن مقالات سه نویسنده‌ای حضور دارند (حدود ۳۹ درصد) و مقالات تک نویسنده‌ای کمترین فراوانی (حدود ۳ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند. به‌طور کلی حدود ۹۷ درصد از مقالات حاصل یک کار گروهی است که این نتیجه با فضای حاکم در سایر مجلات حسابداری داخلی و خارجی از جمله لوزادیس و همکاران (۲۰۱۰) و وقفی و همکاران (۱۳۹۹) هم‌خوانی دارد. بررسی مقالات از حیث روش پژوهش به‌کار گرفته شده بیانگر آن است که روش آرشیوی پرکاربردترین روش پژوهش در مقالات چاپ شده در نشریه است. یافته‌ها نشان می‌دهد که روش تحقیق حدود ۸۶ درصد مقالات آرشیوی و روش تحقیق حدود ۱۴ درصد دیگر از مقالات پیمایشی است.

منابع

- ✓ اسدی، مریم، جولایی، سمیه، ثقفی، سامان، بذرافشان، اعظم، (۱۳۹۲)، همکاری‌های علمی و شبکه‌های هم‌تألیفی در تولیدات علمی دانشگاه صنعتی شریف در طول سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰، فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، دوره ۲۴، شماره ۹۳، صص ۱۶۶-۱۸۶.
- ✓ بمانیان، محمدرضا، احمدی، فریال، اسدپور، علی، (۱۳۹۲)، ارزیابی کمی و کیفی مقالات علمی پژوهشی دوفصلنامه مدیریت شهری از شماره ۱۹ تا ۲۹، نشریه مدیریت شهری، دوره ۱۱، شماره ۳۲، صص ۲۸۹-۲۹۸.
- ✓ خادمی گراشی، مهدی، اسحاقی، سیدمحمدصادق، خسروی، محمدابراهیم، (۱۳۹۲)، تحلیل محتوا و استنادی مقاله‌های علمی-پژوهشی بازاریابی در ایران، چشم‌انداز مدیریت بازرگانی، دوره ۱۲، شماره ۱۷، صص ۱۵۱-۱۶۶.
- ✓ رهنمای رودپشتی، فریدون، بنی‌طالبی دهکردی، بهاره، کاویان، مریم، (۱۳۹۱)، تحلیل محتوای نشریات دارای رتبه علمی-پژوهشی رشته حسابداری در ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری مدیریت، دوره ۵، شماره ۱۵، صص ۱۴۳-۱۲۱.
- ✓ خانی‌مقدم، حامدرضا، شجاعی‌زاده، داود، نبی‌اللهی، عبدالاحد، معز، سهیلا، (۱۳۹۰)، تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های آموزشی بهداشت دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، تربیت مدرس و علوم پزشکی ایران در سالهای ۱۳۸۹-۱۳۴۹، مجله دانشکده پیراپزشکی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۸۰-۹۰.
- ✓ سلیمانی امیری، غلامرضا، ایزدپور، مصطفی، گرامی‌راد، فاطمه، (۱۳۹۹)، تحلیل محتوای نشریه علمی-پژوهشی پژوهش‌های تجربی حسابداری طی سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷، پژوهش‌ها تجربی حسابداری، دوره ۹، شماره ۳۵، صص ۱۵۸-۱۳۹.

- ✓ ساعی، محمدجواد، لاری دشت بیاض، محمود، فاتح گوش، حسین، (۱۳۹۴)، بررسی و تحلیل محتوای تحقیقات علمی-پژوهشی حسابداری در دو دهه اخیر، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲، شماره ۲، صص ۲۰۳-۲۲۰.
- ✓ صالحی، کیوان، رحیمی، حسین، (۱۳۸۵)، تبیین فرآیند ارزیابی مجلات در موسسه اطلاعات علمی، فصلنامه کتاب، دوره ۱۷، شماره ۲، صص ۱۴۱-۱۶۰.
- ✓ قائدی، محمدرضا، گلشنی، علیرضا، (۱۳۹۵)، روش تحلیل محتوا، از کمی گرایی تا کیفی گرایی، روش ها و مدل های روان شناختی، دوره ۷، شماره ۲۳، صص ۵۷-۸۲.
- ✓ طرخورانی، علی، برهانی، سید عباس، ایزدپور، مصطفی، گرامی راد، فاطمه، (۱۴۰۲)، بررسی جریان محتوایی دوفصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری (سال های ۱۳۹۵-۱۴۰۱)، مطالعات اخلاق و رفتار در حسابداری و حسابرسی، دوره ۳، شماره ۱، صص ۱۱۵-۱۳۶.
- ✓ گرامی راد، فاطمه، محمدی، مهدی، سرلک، نرگس، (۱۳۹۳)، تحلیل محتوای مجلات علمی-پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سالهای ۱۳۸۷-۱۳۹۲، فصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری مدیریت، دوره ۷، شماره ۲۳، صص ۱۰۵-۱۲۲.
- ✓ غفوریان شاگردی، امیر، وقفی، سیدحسام، رضائیان مقدم، مهسا، سازگار، حانیه، (۱۴۰۱)، تحلیل محتوا مقالات حسابداری محیط زیست، سومین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع، مدیریت و حسابداری، دانشگاه بین المللی چابهار.
- ✓ محمدی، مهدی، متقی دادگر، امیر، مطهرنیا، ایمان، (۱۳۹۴)، تحلیل محتوای مقالات فصلنامه پژوهش های فلسفی-کلامی در سالهای ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۱، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه قم، دوره ۱۶، شماره ۶۴، صص ۱۴۹-۱۷۱.
- ✓ نوبخت، مریم، نوبخت، یونس، (۱۴۰۰)، بررسی جریان دانشی و محتوایی مقالات مجله دانش حسابداری از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۸، فصلنامه علمی بازتابی دانش و نظام های معنایی، دوره ۸، شماره ۲۶، صص ۵۳-۷۷.
- ✓ نمازی، محمد، رجب دری، حسین، روستا میمندی، اعظم، (۱۳۹۶)، بررسی تعداد و تحلیل محتوای مقاله های مرتبط با اخلاق حرفه ای حسابداران در ایران، پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره ۹، شماره ۱، صص ۱۹۳-۲۲۶.
- ✓ وقفی، سیدحسام، کامران راد، صدیقه، نظری، طاهره، حلاج نیا، الهه، (۱۳۹۹)، تحلیل محتوای مقالات دوفصلنامه حسابداری دولتی از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۸، دوفصلنامه علمی حسابداری دولتی، دوره ۷، شماره ۱۳، صص ۹۷-۱۱۶.

- ✓ Barrick, J.A., N. Mecham, S.L. Summers & D.A. Wood. (2017). Ranking Accounting Journals by Topical Area and Methodology. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2848560> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2848560>.
- ✓ Garanina, T., Ranta, M., & Dumay, J. (2022). Blockchain in accounting research: current trends and emerging topics, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35(7), 1507-1533.
- ✓ Luzadis, V.A., L. Castello, J. Choi, E. Greenfield, S. Kim, J. Munsell, E. Nordman, C. Franco & F. Olowabi. (2010). The science of ecological economics: A content analysis of Ecological Economics 1989-2004, *Annals of the New York Academy of Science*, 1185(1), 1-10.
- ✓ Pimentel, E., & Boulianne, E. (2020). Blockchain in accounting research and practice: Current trends and future opportunities, *Accounting Perspectives*, 19(4), 325-361.
- ✓ Shields, M. D. (1997). Research in management accounting by North Americans in the 1990s, *Journal of Management Accounting Research*, 9, 3-61.

- ✓ Thompson, J., & McCoy, T. L. (2016). An Analysis of Ethics Articles Published between 2000-2015 in the Journal of Accountancy and the Accounting Review (June 30, 2016), Journal of Accounting, Ethics and Public Policy, 17 (2), 333-347.